

# Nationale rekeningen 2023

Rekeningen van de overheid



#### Inhoud van de publicatie

De rekeningen van de Belgische overheid worden opgesteld volgens de definities van het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen (ESR 2010).

De rekeningen van de overheid worden opgemaakt door de Nationale Bank van België in nauwe samenwerking met het Federaal Planbureau. Die rekeningen kunnen slechts worden opgemaakt dankzij de medewerking van talrijke diensten van de federale overheid en van de gemeenschappen en de gewesten, die bijdragen aan de samenstelling van de basisinformatie.

Jaarlijks verschijnen twee ramingen van de jaarrekeningen van de overheid, die kunnen worden geraadpleegd op de website van de Nationale Bank van België. Een eerste raming wordt in april gepubliceerd in de vorm van tabellen van de belangrijkste ontvangsten en uitgaven van de overheid. De tweede raming bevat de volledige gedetailleerde rekeningen die in de publicatie van de nationale rekeningen in oktober zijn opgenomen.

In deze publicatie worden de gegevens met betrekking tot de overheidsfinanciën voor de periode 2013-2023 behandeld. Ze bestaat uit een korte toelichting bij de meest recente ontwikkelingen, tabellen met statistische gegevens en een deel met methodologische toelichtingen bij de rekeningen van de overheid. De tabellen met statistische gegevens bestrijken slechts een deel van de inhoud van de rekeningen van de overheid. Alle statistieken worden elektronisch verspreid via de gegevensbank [NBB.Stat](#).

De rekeningen werden opgesteld op basis van de op 30 september 2024 beschikbare gegevens.

## Woord vooraf

De nieuwe publicatie van de rekeningen van de overheid wordt dit jaar gekenmerkt door een benchmark herziening. Op regelmatige tijdstippen is het nodig om de gevolgde methodologie en gebruikte databronnen te actualiseren om te garanderen dat de statistieken zo getrouw mogelijk de continue evoluties en het complexer worden van de economische relaties weerspiegelen. Daarom worden in tegenstelling tot gebruikelijk, waar de herziening van de statistieken beperkt is tot de recentste 4 jaren in deze publicatie wijzigingen aangebracht aan de reeksen sinds 2009.

De herzieningen worden gedetailleerd toegelicht in een hoofdstuk over methodologische vernieuwingen en volgen uit discussies op het Europese niveau van de toe te passen regels en streven erna een grote harmonisatie van de aanrekening van gelijkaardige transacties in verschillende landen te bekomen.

Deze benchmark herziening is geen eindpunt, het opvolgen en aanpassen van de methodologische regels is een permanent proces en nodig om de relevantie van de gepubliceerde gegevens te bewaren. Er kan hier worden verwezen naar het lopende proces van de herziening van het System of National Accounts onder de auspiciën van de Verenigde Naties, dat begin 2025 tot een einde zou moeten komen en zal leiden tot het opstarten van het proces van een herziening van de verordening van het ESR 2010. Het objectief is om bij de volgende geplande herziening in 2029 deze te verwachten nieuwe regels te vertalen in de Belgische overheidsrekeningen.

De voorzitter van de Raad van bestuur  
van het Instituut voor de nationale rekeningen

Séverine Waterbley

Brussel, oktober 2024



# Inhoudstafel

Woord vooraf	3
Commentaar	7
Methodologische vernieuwingen	13
Publicaties van het INR en contactpersonen	19
Algemene opmerkingen	23
Conventionele tekens	25
Lijst van afkortingen	27



## Commentaar

Het financieringssaldo van de overheid bedraagt in 2023 -4,2 % bbp, tegen -3,6 % in het voorgaande jaar.

De eerste raming van het financieringssaldo van de overheid in april ging uit van een tekort van 4,4 % bbp. De verbetering van het saldo ten opzichte van april situeert zich voornamelijk op het niveau van de federale overheid (0,2 % bbp). Bij de federale overheid is de verbetering het gevolg van lager dan verwachte uitgaven in de nasleep van de energiecrisis (sociaal tarief en het basispakket) en een aantal methodologische wijzigingen om de overheidsrekeningen in lijn te brengen met de laatste voorschriften van de Manual on government deficit and debt (MGDD 2022) in het kader van de benchmark herziening<sup>1</sup>.

De stijging van het begrotingstekort in 2023, na twee jaar van verbetering van het financieringssaldo, komt voort uit een sterke toename van de overheidsuitgaven. Die doet zich vooral voor in de lopende uitgaven en is het gevolg van de impact van beleidsmaatregelen, zoals de verdere verhoging van de minimumuitkeringen. Daarnaast oefenen ook de structurele toename van de vergrijzingskost en een toename van de rentelast een opwaartse druk uit. Voorts zorgde de automatische indexering van de sociale uitkeringen en de salarissen van het overheidspersoneel in 2023 voor een stijging van de uitgavenratio.

De primaire uitgaven stegen met € 20,1 miljard, waardoor de primaire uitgavenratio steeg met 0,6 % van het bbp ten opzichte van 2022, tot 51,3 % van het bbp. De rentelasten vertonen voor het eerst, na een jarenlange afname, een toename met 0,4 % van het bbp. Die stijging is een gevolg van de verdere stijging van de korte- en langetermijnrente, al wordt de evolutie tevens ten belope van 0,1 % van het bbp opwaarts beïnvloed door de statistische impact van de kost van de financiële intermediaatiedoor de banksector (FISIM), wat in 2023 leidt tot een sterkere verschuiving van de primaire uitgaven naar de uitgaven voor rentelasten.

De ontvangsten namen toe met € 18,6 miljard, waardoor de ontvangstenratio toenam met 0,5 % van het bbp, tot 49,1 % van het bbp. Deze stijging komt voort uit de stijging van de sociale bijdragen met 0,3 % van het bbp, door de indexering van de lonen, en een stijging van de ontvangen rente met 0,2 % van het bbp.

De overheidsschuld kwam eind 2023 op 103,1 % van het bbp uit. Dat is een stijging met 0,5 % ten opzichte van 2022. De ontwikkeling van de schuldgraad in 2023 is, gelet op de nog steeds sterke toename van het bbp in nominale termen, volledig toe te schrijven aan het begrotingstekort.

<sup>1</sup> Zie hoofdstuk methodologische vernieuwingen

Tabel 1

**Uitgaven, ontvangsten, saldo en schuld van de overheid volgens de procedure bij buitensporige tekorten**

(in € miljoen, tenzij anders vermeld)

	2019	2020	2021	2022	2023
<b>Totale uitgaven</b>	248 119	271 076	277 962	294 400	317 595
(in procenten bbp)	(-51,8)	(-58,5)	(-54,9)	(-52,2)	(-53,3)
<b>Primaire uitgaven</b>	238 491	261 950	269 381	285 554	305 669
(in procenten bbp)	(-49,7)	(-56,5)	(-53,2)	(-50,7)	(-51,3)
waarvan:					
Bezoldigingen	58 764	60 570	62 812	68 131	73 723
Sociale uitkeringen	116 595	127 761	131 049	139 084	149 426
Bruto-investeringen in vaste activa	12 638	12 755	13 992	15 213	16 956
<b>Rentelasten</b>	9 628	9 127	8 582	8 845	11 926
(in procenten bbp)	(-2,0)	(-2,0)	(-1,7)	(-1,6)	(-2,0)
<b>Totale ontvangsten</b>	238 300	229 178	250 657	274 040	292 624
(in procenten bbp)	(49,7)	(49,4)	(49,5)	(48,6)	(49,1)
waarvan:					
Fiscale en parafiscale ontvangsten	204 648	196 594	215 592	235 226	250 008
(in procenten bbp)	(42,7)	(42,4)	(42,6)	(41,7)	(41,9)
<b>Financieringssaldo</b>	-9 819	-41 899	-27 305	-20 360	-24 971
(in procenten bbp)	(-2,0)	(-9,0)	(-5,4)	(-3,6)	(-4,2)
<b>Primair saldo</b>	-191	-32 772	-18 724	-11 515	-13 045
(in procenten bbp)	(0,0)	(-7,1)	(-3,7)	(-2,0)	(-2,2)
<b>Overheidsschuld (Maastricht-definitie)</b>	467 534	515 530	548 775	578 336	614 991
(in procenten bbp)	(97,5)	(111,2)	(108,4)	(102,6)	(103,1)
<b>p.m. Bbp</b>	479 445	463 751	506 023	563 544	596 321

Bron: INR.



## Deelsectoren van de overheid

Het oplopende begrotingstekort is een gevolg van oplopende tekorten bij de federale overheid, met € 5,8 miljard tot € 19,6 miljard en met € 1,7 miljard tot € 7,0 miljard bij de gemeenschappen en gewesten. Het saldo van de lagere overheden verbeterde in beperkte mate, met € 381 miljoen in 2023, terwijl het saldo van de sociale zekerheid sterk verbeterde tot een overschot van € 1,6 miljard. De verbetering van het saldo in deze twee deelsectoren is ook in belangrijke mate een gevolg van de sterke groei van de overdrachten die ze ontvingen van de andere deelsectoren.

Tabel 2

### Financieringsoverschot (+) /tekort (-) van de deelsectoren van de overheid volgens de procedure bij buitensporige tekorten

	2019	2020	2021	2022	2023
	(In € miljoen)				
Federale overheid (S.1311)	-9 412	-33 259	-20 096	-13 736	-19 568
Gemeenschappen en gewesten (S.1312)	-1 176	-10 119	-8 552	-5 240	-6 963
Lagere overheid (S.1313)	-278	356	-65	-460	-78
Instellingen van de sociale zekerheid (S.1314)	1 047	1 124	1 407	-924	1 639
Gezamenlijke overheid (S.13)	-9 819	-41 899	-27 305	-20 360	-24 971
	(in procenten bbp)				
Federale overheid (S.1311)	-2,0	-7,2	-4,0	-2,4	-3,3
Gemeenschappen en gewesten (S.1312)	-0,2	-2,2	-1,7	-0,9	-1,2
Lagere overheid (S.1313)	-0,1	0,1	0,0	-0,1	0,0
Instellingen van de sociale zekerheid (S.1314)	0,2	0,2	0,3	-0,2	0,3
Gezamenlijke overheid (S.13)	-2,0	-9,0	-5,4	-3,6	-4,2

Bron: INR.

Voor de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten was er in 2023 een sterke toename in absolute cijfers van de bijdrage aan de overheidsschuld. Deze toename weerspiegelt vooral de grote financieringsbehoefte om hun tekort te dekken. Ook de bijdrage aan de schuld van de lokale overheid nam toe. Door de toename van consolideerbare activa die leiden tot een vermindering van de bijdrage tot de overheidsschuld werd de bijdrage aan de schuld van de sociale zekerheid ten slotte negatiever.

Over de voorbije 5 jaar is het aandeel van de federale overheid en de sociale zekerheid in de overheidsschuld afgenomen van 82,0 % in 2019 tot 79,5 % in 2023 en steeg het aandeel van de gemeenschappen en gewesten met 3,4 procentpunt tot 16,5 %. Het aandeel van de lagere overheden daalde van 5,0 % in 2019 naar 4,0 % in 2023.

Tabel 3

### Bijdrage aan de geconsolideerde brutoschuld

(In € miljoen)

	(% 2019)	2019	2020	2021	2022	2023	(% 2023)
Federale overheid (S.1311)	84,7%	395 819	429 523	456 618	474 705	504 631	82,1%
Gemeenschappen en gewesten (S.1312)	13,1%	61 030	75 976	84 660	93 585	101 232	16,5%
Lagere overheid (S.1313)	5,0%	23 261	23 198	22 947	24 362	24 549	4,0%
Instellingen van de sociale zekerheid (S.1314)	-2,7%	-12 576	-13 167	-15 449	-14 316	-15 420	-2,5%
Gezamenlijke overheid (S.13)	100,0%	467 534	515 530	548 775	578 336	614 991	100,0%

Bron: INR.

Met betrekking tot de gewestelijke personenbelasting die van kracht is sinds het aanslagjaar 2015, bestaat er een verschil tussen de aanrekening volgens het ESR 2010 en de ermee gepaard gaande kasstromen. Het INR publiceert in zijn persmededeling daarom twee concepten van het saldo voor de federale overheid en voor de gewesten. Ze stemmen respectievelijk overeen met de saldi volgens het ESR 2010 en de saldi waarin de voorschotten van de federale overheid inzake gewestelijke opcentiemen zijn opgenomen. Voor meer informatie over de impact van de zesde staatshervorming wordt verwezen naar de nota '[Methodologische vernieuwingen](#)'.

Met uitzondering van de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie en de Vlaamse gemeenschapscommissie lieten alle individuele gemeenschappen en gewesten in 2023 een tekort optekenen. Met uitzondering van de Franse Gemeenschap liep het tekort van de voornaamste gemeenschappen en gewesten in 2023 verder op.

Tabel 4

#### Uitsplitsing van het financieringssaldo van de gemeenschappen en gewesten

(In € miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
<b>Saldi ESR 2010</b>					
Vlaamse Gemeenschap	340	-5 443	-3 026	-2 069	-2 552
Franse Gemeenschap	-351	-1 519	-833	-870	-732
Duitstalige Gemeenschap	-19	-52	-46	-82	-136
Waals Gewest	-494	-1 819	-3 238	-1 016	-2 029
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-709	-1 200	-1 492	-1 152	-1 541
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	2	-9	114	-22	17
Franse Gemeenschapscommissie	-7	-6	-8	-2	-11
Vlaamse Gemeenschapscommissie	-18	-40	5	-23	7
Niet-verdeelde entiteiten en statistische correctie	80	-31	-28	-4	14
<b>Totaal van de gemeenschappen en gewesten</b>	<b>-1 176</b>	<b>-10 119</b>	<b>-8 551</b>	<b>-5 240</b>	<b>-6 962</b>
<b>Saldi met inbegrip van de voorschotten op de gewestelijke opcentiemen</b>					
Vlaamse Gemeenschap	77	-6 038	-2 701	-2 318	-2 375
Waals Gewest	-524	-2 152	-2 802	-1 332	-1 809
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-705	-1 296	-1 393	-1 235	-1 474
<b>Totaal van de gemeenschappen en gewesten</b>	<b>-1 466</b>	<b>-11 144</b>	<b>-7 687</b>	<b>-5 887</b>	<b>-6 500</b>
p.m. Federale overheid	-9 122	-32 234	-20 960	-13 089	-20 031

Bron: INR.

De voorbije 5 jaar hebben de financieringstekorten geleid tot een toename van 66 % van de schuld van de Gemeenschappen en gewesten tot € 101,2 miljard. Met uitzondering van de gemeenschapscommissies kan de sterke stijging van de schuld in alle overheden worden vastgesteld. Uitschieters zijn het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, met een stijging van 119 %, de Duitstalige gemeenschap met 97 % en de Vlaamse gemeenschap met 91 %.

Indien wordt gekeken naar de verhouding van de schuld ten opzichte van ontvangsten in het betreffende jaar, is een grote heterogeniteit zichtbaar tussen de entiteiten. Zo bedraagt de schuld in het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest meer dan het dubbele van de ontvangsten in 2023. In de Duitstalige gemeenschap bedraagt de schuld 167 % van de ontvangsten. In de andere entiteiten ligt de schuld duidelijk lager dan de ontvangsten met een ratio van 53% voor de Vlaamse Gemeenschap en 50% voor de Franse Gemeenschap.

Tabel 5

**Bijdrage van de entiteiten tot de bruto geconsolideerde overheidsschuld**

(in € miljoen)

	(In verhouding tot ontvangsten 2019)	2019	2020	2021	2022	2023	(In verhouding tot ontvangsten 2023)
Vlaamse Gemeenschap	34%	18 577	25 235	28 874	32 318	35 375	53%
Franse Gemeenschap	40%	7 974	9 875	10 733	11 499	12 377	50%
Duitstalige Gemeenschap	111%	475	558	632	775	936	167%
Waals Gewest	156%	23 135	27 755	31 429	34 212	36 201	203%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	112%	5 533	7 480	8 387	10 274	12 142	204%
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	0%	-1	10	-23	-38	9	0%
Franse Gemeenschapscommissie	36%	191	190	188	187	186	26%
Vlaamse Gemeenschapscommissie	-20%	-34	-2	42	60	44	21%
Interregionale entiteiten		5 181	4 874	4 398	4 299	3 961	
<b>Totaal van de gemeenschappen en gewesten</b>	<b>66%</b>	<b>61 030</b>	<b>75 976</b>	<b>84 660</b>	<b>93 585</b>	<b>101 232</b>	<b>90%</b>

Bron: INR.

Het saldo van de lokale overheden verbeterde in 2023 ten opzichte van het voorgaande jaar. Het ging van een tekort van € 460 miljoen naar een tekort van € 78 miljoen. Deze verandering is voornamelijk toe te schrijven aan de afname van de impact op de uitgaven van de energiecrisis en de daaruit volgende inflatie. De sterke toename van het tekort van de lokale overheden in het Waals Gewest is het resultaat van een duidelijke stijging van de investeringsuitgaven van de lokale overheden (+38%). Ook de lokale overheden in het Vlaams Gewest kenden een toename van de investeringsuitgaven (+19%), tegenover een terugval bij de lokale overheden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (-21%).

Tabel 6

**Ramingen van de ESR-vorderingensaldi van de lokale besturen (naar toezichhoudende overheid en type bestuur)**

(In € miljoen)

	2019	2020	2021	2022	2023
<b>Vlaams gewest</b>	-18	409	56	-294	-59
Gemeenten <sup>1</sup>	89	361	-38	-355	-187
OCMW	-71				
Provincies	2	-17	9	44	15
Andere entiteiten	-39	66	85	18	112
<b>Waals gewest</b>	-68	-143	34	321	-108
Gemeenten	39	-149	-134	301	-231
OCMW	-13	17	39	-27	23
Provincies	-10	-49	64	0	109
Andere entiteiten	-83	38	65	47	-9
<b>Brussels Hoofdstedelijk gewest en Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie</b>	57	-74	-65	-181	5
Gemeenten	45	-138	-59	-170	1
OCMW	-4	57	-13	-25	-23
Andere entiteiten	16	7	7	14	26
<b>Duitstalige Gemeenschap</b>	-21	-2	9	5	24
Gemeenten	-8	-4	9	5	25
OCMW	-3	1	1	0	0
Andere entiteiten	-11	1	0	0	0
<b>Politiezones</b>	-27	-46	-79	42	6
<b>Hulpverleningszones</b>	21	-2	-19	-35	-16
<b>Totaal uitgesplitst</b>	-57	142	-63	-142	-149
Niet uitsplitsbare correcties	-221	214	-1	-318	71
<b>Totaal vorderingensaldo lokale besturen</b>	<b>-278</b>	<b>356</b>	<b>-65</b>	<b>-460</b>	<b>-78</b>

Bron: INR.

<sup>1</sup> Ingevolge de integratie van de beleids- en financiële rapportering van de Vlaamse OCMW met de gemeenten vanaf het boekjaar 2020, worden vanaf 2020 geen aparte saldi meer gepubliceerd.

# Methodologische update

## 1. Gevolgen van de benchmark herziening van 2024 voor de overheidsstatistieken

### 1.1 Wijzigingen met een invloed op het begrotingssaldo en/of de schuld

#### Verdere verduidelijking van de registratie van de stortingen door ondernemingen bij een overdracht van pensioenverplichtingen aan de overheid

Editie 2022 van het handboek overheidstekort en overheidsschuld (Manual on Government Deficit and Debt - MGDD) verduidelijkt de registratiemethode voor de overdracht van pensioenverplichtingen en de daarmee gepaard gaande stortingen aan overheden. De registratiemethode werd al gewijzigd tijdens de invoering van het Europese systeem van rekeningen 2010 (ESR 2010), maar verdere verduidelijkingen hebben geleid tot wijzigingen met een aanzienlijke invloed op het begrotingssaldo voor de afgelopen en toekomstige jaren.

Binnen het ESR 1995 werden betalingen door een onderneming aan de overheid in het kader van een overdracht van verplichtingen in een pensioenregeling met of zonder kapitaaldekking die de onderneming voor haar eigen werknemers had opgezet, geregistreerd als overheidsontvangsten en hadden ze daarom een positief effect op het begrotingssaldo (B.9) in het jaar van overdracht. In beide gevallen (regelingen met of zonder kapitaaldekking) werd het door de overheid ontvangen bedrag gecompenseerd door een transactie zonder tegenpost die als kapitaaloverdracht (D.99) werd ingedeeld, en de door de overheid aangegane pensioenverplichtingen werden niet als passiva in de zin van het ESR 1995 geregistreerd.

Sinds de invoering van het ESR 2010 worden diezelfde betalingen beschouwd als een financieel voorschot (F.8), met andere woorden een vooruitbetaling van overige inkomensoverdrachten (D.75), die op een latere datum onder overheidsontvangsten worden geregistreerd, namelijk wanneer de desbetreffende pensioenuitkeringen worden betaald en totdat de vooruitbetaalde bedragen zijn opgebruikt. Bijgevolg heeft de betaling van een bedrag ineens geen gevolgen voor het begrotingssaldo van de overheid in het jaar waarin de verplichtingen worden overgedragen<sup>1</sup>, terwijl het saldo voor de daaropvolgende jaren verbetert (in vergelijking met de situatie onder het ESR 1995).

Volgens de bovengenoemde methode werden de in de periode 2003-2005 betaalde bedragen geregistreerd als financiële passiva (F.8), die werden verminderd met de geïdentificeerde pensioenuitgaven voor de voormalige werknemers. Het overeenkomstige jaarlijkse bedrag werd beschouwd als een overige inkomensoverdracht, waardoor de invloed van de hogere pensioenuitgaven op het begrotingssaldo van de overheid werd gecompenseerd. Tegen 2021 was het totale bedrag opgebruikt en werden de pensioenuitgaven niet langer gecompenseerd door de last op de overige inkomensoverdrachten.

<sup>1</sup> ESR 2010, lid 20.275.

In de MGDD 2022 wordt verder verduidelijkt dat de overgedragen bedragen een netto contante waarde zijn, gebaseerd op de aannames voor de verwachte pensioenuitgaven (op basis van sterftetabellen, inflatie, de onderliggende populatie, enz.) en de discontovoet tijdens de uitgaveperiode. In de MGDD wordt nu bepaald dat het belangrijk is om die benadering strikter te volgen. Het bedrag van de ontvangen financiële passiva (F.8) moet dus jaarlijks worden verhoogd met een toegerekende rente (op basis van de rentevoet die wordt gehanteerd voor het verdisconteren van de pensioenkasstromen), waardoor de jaarlijkse overheidsuitgaven toenemen, en de overige inkomensoverdrachten die jaarlijks moeten worden ontvangen, zouden in overeenstemming met het oorspronkelijke dossier moeten overeenkomen met de verwachte pensioenuitgaven en dienen dus niet gelijk zijn aan de werkelijke uitgaven.

De onderliggende pensioendossiers werden evenwel niet teruggevonden door de overheid. Voor het dossier met de grootste impact op de begroting, namelijk het pensioenfonds van de openbare telecomoperator, kunnen op basis van de documenten van de parlementaire besprekingen van 2003 enkele aannames worden gemaakt:

- discontovoet van 5,4 %
- MR-FR-sterftetabel + 22 % lineaire daling met 1 % per jaar
- pensioenleeftijd van 60-65
- groei van de (reële) lonen van 1,25 %
- egalisatiepercentage van 0 %
- inflatie van 2 %

De MGDD 2022 kan niet volledig worden toegepast door het ontbreken van initiële verwachtingen van pensioenuitgaven die voor de berekening van de overgedragen bedragen dienen. Daarom worden, als op één na beste benadering, nog steeds de werkelijke pensioenuitgaven gebruikt.

Tabel: Overzicht van de boekingen in de overheidsrekeningen<sup>1</sup>

	Uitstaand bedrag van de gestorte som - publieke telecom operator (F.89)	Aangerekende interestuitgave op het uitstaand bedrag	Werkelijke pensioen-betalingen	Aangerekende inkomens-overdrachten ter compensatie van de pensioenuitgaven	Impact op het vorderingensaldo	Wijziging impact op het vorderingensaldo ten opzichte van vorige publicatie
2003	5 000	0	0	0		
2004	5 070	270	200	200	-270	-270
2005	5 118	274	226	226	-274	-274
2006	5 157	276	237	237	-276	-276
2007	5 183	278	253	253	-278	-278
2008	5 197	280	265	265	-280	-280
2009	5 200	281	278	278	-281	-281
2010	5 196	281	285	285	-281	-281
2011	5 173	281	303	303	-281	-281
2012	5 131	279	322	322	-279	-279
2013	5 068	277	341	341	-277	-277
2014	4 977	274	365	365	-274	-274
2015	4 862	269	384	384	-269	-269
2016	4 730	263	394	394	-263	-263
2017	4 583	255	403	403	-255	-255
2018	4 445	247	386	386	-247	-247
2019	4 292	240	393	393	-240	-240
2020	4 123	232	400	400	-232	-232
2021	3 933	218	408	408	-218	-200
2022	3 694	206	446	446	-206	239
2023	3 406	193	480	480	-193	288

<sup>1</sup> De impact op het vorderingensaldo houdt geen rekening met de lagere interestuitgaven die de federale overheid heeft door de lagere financieringsbehoefte sinds 2003 door de kasbetaling van 5 miljard.

De aanpassingen leiden tot een neerwaartse herziening van het overheidssaldo in de periode 2003 tot en met 2021, vanaf 2022 is er een opwaartse impact op het overheidssaldo omdat in de vroegere methode het uitstaand bedrag van de gestorte som was teruggevallen tot nul. Door beperkingen in de herzieningsperiode van de statistieken werd de aanpassing van de rentelasten voor de periode 2004-2008 uitgesteld tot een latere herzieningsperiode.

#### Registraties van opbrengsten uit veilingen van het emissiehandelssysteem van de Europese Unie (EU ETS)

De MGDD 2022 harmoniseert verder de registratie van opbrengsten voor Europese landen uit de veiling van emissierechten (Emission Trading Scheme – ETS). De overheid veilt emissierechten die het recht geven om het equivalent van een ton koolstofdioxide uit te stoten.

Het vereiste aantal rechten, dat overeenkomt met de broeikasgassen die het voorgaande jaar in België zijn uitgestoten, moet elk jaar worden ingeleverd.

De nieuwe regels veranderen slechts in beperkte mate het tijdstip van registratie. Inkomsten die de overheid ontvangt uit ETS-veilingen worden nog steeds geregistreerd als belastingen op productie (D.29), niet op het moment dat de emissierechten worden geveild, maar wel op het moment dat ze worden ingeleverd.

Het ESR 2010 vereist dat de kasopbrengsten die de overheid ontvangt, overeenstemmen met het niveau van de belastinginkomsten die op lange termijn worden geregistreerd. De MGDD voorziet momenteel in twee methoden.

Methode 1: Belastingopbrengst in T = [aantal in T ingeleverde emissierechten] x [gerelateerde gemiddelde prijs van de voorraad emissierechten].

Gerelateerde gemiddelde prijs: totale voorraad veilingopbrengsten gedeeld door de nationaal uitgegeven emissierechten die nog niet werden ingeleverd.

Methode 1 houdt niet naar behoren rekening met het grensoverschrijdende karakter van het ETS, aangezien ze niet corrigeert voor Belgische emissierechten die in andere landen kunnen worden ingeleverd. In België leidt de toepassing van deze methode tot een wanverhouding tussen de opbrengsten die de overheid op middellange termijn ontvangt en het niveau van de geregistreerde belastinginkomsten.

Daarom voorziet de MGDD sinds 2016 in een alternatieve methode waarbij kasontvangsten in de tijd kunnen worden verschoven voordat ze als belastingontvangsten worden geregistreerd. In België werd deze methode toegepast en werden veilingopbrengsten tussen mei van jaar T en april van jaar T+1, door de inleveringstermijn, in jaar T+1 als belastinginkomsten in de overheidsrekeningen opgenomen.

Om te zorgen voor een meer geharmoniseerde registratie tussen landen wordt vanaf deze publicatie methode 2.a uit de MGDD gevolgd, die vereist dat kasontvangsten in jaar T worden geregistreerd in jaar T+1, wat neerkomt op een verschuiving van een volledig kalenderjaar.

Deze vereenvoudigde methode mag evenwel niet leiden tot verstoringen in de belastinginkomsten, bijvoorbeeld doordat in sommige jaren veel meer emissierechten worden geveild dan in andere. In dat geval zullen ad-hoc aanpassingen nodig zijn.

#### Kapitaalverhogingen bij multilaterale ontwikkelingsbanken

Kapitaalverhogingen bij multilaterale ontwikkelingsbanken, die voornamelijk concessionele leningen en overdrachten verstrekken, worden geregistreerd als kapitaaloverdracht. Deelnemende landen kunnen de daadwerkelijke betalingen over een aantal jaren kunnen spreiden. De MGDD 2022 (deel 4.7.3.7, Encashment period) verduidelijkt dat een kapitaaloverdracht moet worden geregistreerd op het moment dat de verbintenisakte wordt ondertekend en goedgekeurd door de lidstaat.

## Kleine aanpassingen aan eerdere boekingen

In reguliere jaren zijn gegevensupdates beperkt tot de laatste vier jaar van de verslagperiode. Tijdens een benchmarkherziening worden reeksen op langere termijn herzien om bepaalde bijgewerkte gegevens te integreren zonder dat dit een methodologische wijziging inhoudt.

Zo zijn de entiteiten die de afgelopen jaren werden geherclassificeerd naar de overheidssector en waarvoor nog geen gegevens in de overheidsrekeningen waren ingevoerd, vanaf 2009 opgenomen in de overheidssector.

## Impact van de toegepaste methodologische herzieningen op het overheidssaldo

De aangebrachte wijzigingen hebben een impact op het vorderingensaldo dat beperkt is tussen een jaarlijkse verslechtering tot 0,2% bbp en een verbetering van 0,1% bbp. Deze methodologische wijzigingen hebben geen impact op de overheidsschuld.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<b>(In miljarden euro's)</b>															
1. Federale overheid	-275	-145	-536	-176	-132	-522	-243	-204	-265	-655	-130	-575	-78	28	416
Aanrekeningen van stortingen in het kader van de overdracht van pensioenverplichtingen	-281	-281	-281	-279	-277	-274	-269	-263	-255	-247	-240	-232	-200	239	288
Aanrekening van emissierechten	0	0	0	0	0	-4	0	1	0	-4	-2	1	-5	-17	32
Kapitaalsverhogingen in ontwikkelingsbanken	0	135	-256	104	145	-333	22	57	-9	-403	113	-344	126	-194	96
andere	5	1	1	0	0	89	4	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Gemeenschappen en gewesten	1	0	0	0	0	-38	-5	3	-6	-43	-37	7	-26	-155	29
waarvan aanrekening van emissierechten	0	0	0	0	0	-38	-4	6	-4	-45	-23	7	-26	-155	29
3. Lokale overheden	148	-24	-1	-13	-53	17	21	-58	-63	-108	-108	0	0	0	0
4. Sociale zekerheid	0	0	0	0	0	2	1	1	2	0	-1	0	0	0	0
5. Gezamenlijke overheid	-127	-168	-538	-189	-186	-540	-227	-259	-332	-805	-276	-568	-104	-127	445
<b>(In % bbp)</b>															
1. Federale overheid	-0,08	-0,04	-0,14	-0,05	-0,03	-0,13	-0,06	-0,05	-0,06	-0,14	-0,03	-0,12	-0,02	0,00	0,07
Aanrekeningen van stortingen in het kader van de overdracht van pensioenverplichtingen	-0,08	-0,08	-0,07	-0,07	-0,07	-0,07	-0,06	-0,06	-0,06	-0,05	-0,05	-0,05	-0,04	0,04	0,05
Aanrekening van emissierechten	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01
Kapitaalsverhogingen in ontwikkelingsbanken	0,00	0,04	-0,07	0,03	0,04	-0,08	0,01	0,01	0,00	-0,09	0,02	-0,07	0,02	-0,03	0,02
andere	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2. Gemeenschappen en gewesten	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00	0,00	0,00	-0,01	-0,01	0,00	-0,01	-0,03	0,00
waarvan aanrekening van emissierechten	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00	0,00	-0,01	-0,03	0,00
3. Lokale overheden	0,04	-0,01	0,00	0,00	-0,01	0,00	0,00	-0,01	-0,01	-0,02	-0,02	0,00	0,00	0,00	0,00
4. Sociale zekerheid	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5. Gezamenlijke overheid	-0,04	-0,05	-0,14	-0,05	-0,05	-0,13	-0,05	-0,06	-0,07	-0,18	-0,06	-0,12	-0,02	-0,02	0,07

## 1.2 Wijzigingen met een invloed op de totale inkomsten en uitgaven

### Wijziging van de registratie van de inkomsten met betrekking tot de 'artikel 81'-overeenkomsten voor farmaceutische producten

Wat de dekking door het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (RIZIV) van de kosten van farmaceutische producten betreft, bestaat deze maatregel uit een terugbetaling aan farmaceutische bedrijven door het RIZIV, overeenkomstig de voorwaarden die zijn vastgesteld in individuele overeenkomsten tussen deze bedrijven en het RIZIV.

Een systeem van vooruitbetaling en vereffening moet ervoor zorgen dat de (bruto-)uitgaven van het RIZIV voor farmaceutische producten die onder deze overeenkomsten vallen in een bepaald jaar T worden gecompenseerd door de 'terugbetalingen krachtens artikel 81/111' van datzelfde jaar.

In de vorige versies van de overheidsrekeningen werd de bijdrage van het RIZIV in de kosten van geneesmiddelen geregistreerd als sociale overdrachten in natura (D.63), terwijl de overeenkomstige terugbetalingen van farmaceutische bedrijven op grond van artikel 81 als belastingen op producten werden geregistreerd (D.2).

Gezien het toenemende belang van deze maatregel en de toepassing ervan lijkt het beter om de door het RIZIV ontvangen vergoedingen te boeken als een vermindering van de sociale overdrachten in natura, omdat het specifiek gaat om een afspraak over de gehanteerde prijzen voor bepaalde producten, in onderlinge overeenstemming en niet over een eenzijdig opgelegde belasting. Daardoor zal de registratie beter aansluiten bij de economische realiteit.



### Aanpassingen van de rekeningen (in miljoen euro):

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Belastingen op producten (D.2)	-2	-8	-25	-55	-124	-238	-360	-605	-733	-876	-1.257
Sociale uitkeringen aangekocht bij marktproducenten (D.63)	-2	-8	-25	-55	-124	-238	-360	-605	-733	-876	-1.257
Impact op het vorderingensaldo (B.9)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

### 1.3 Wijzigingen zonder invloed op de totale inkomsten en uitgaven

#### Registratie van juridische tweedelijnsbijstand

In het kader van juridische tweedelijnsbijstand (voorheen bekend als pro-deobijstand) verleent een advocaat geheel of gedeeltelijk gratis diensten, afhankelijk van het inkomensniveau van de ontvanger. Dergelijke rechtsbijstand werd voorheen geregistreerd onder overdrachten aan huishoudens, maar aangezien dat afhankelijk is van het inkomen van de ontvanger, is een aanrekening als een sociale uitkering in natura gekocht van marktproducenten meer aangewezen.

#### Verpakkingsheffing

Deze heffing werd voorheen geregistreerd onder productgebonden belastingen (D.21). Omdat ze echter slechts gedeeltelijk is gebaseerd op de aard of hoeveelheid van het product en hoofdzakelijk wordt bepaald door de aard van de verpakking, wordt ze nu geregistreerd onder niet-productgebonden belastingen op productie (D.29).

#### Bijdragen aan de Rijksdienst voor Jaarlijkse Vakantie

Tijdens de Covid-19-pandemie droeg de federale overheid in bepaalde gevallen bij aan de financiering van het jaarlijkse vakantiegeld. Die financiering nam de vorm aan van bijdragen aan de Rijksdienst voor Jaarlijkse Vakantie; ze hadden geen invloed op het vakantiegeld dat de werknemers ontvingen, maar leidden tot lagere betalingen door de werkgevers. De bijdragen door de overheid werden in de nationale rekeningen geregistreerd als subsidies aan werkgevers, aangezien vakantiegeld deel uitmaakt van de loonmassa. Om samenhang met de behandeling van deze bijdragen te verzekeren, worden vroegere bijdragen van de federale overheid die voorheen als inkomensoverdrachten (D.75) werden geregistreerd vanaf deze publicatie als subsidies (D.3) geregistreerd.

## 2. Andere methodologische aanpassingen niet gelinkt aan de benchmark herziening

### Registratie van stromen in verband met de herstel- en veerkrachtfaciliteit

Op Europees niveau trad de herstel- en veerkrachtfaciliteit in februari 2021 in werking. Met dit tijdelijke instrument kan de Europese Commissie middelen aantrekken en inzetten om de sociaal-economische gevolgen van de pandemie te verzachten. Het fonds zal tot 31 december 2026 hervormingen en investeringen in de lidstaten financieren. Eind 2023 keurde de Europese Unie het gewijzigde plan van België goed dat er enerzijds rekening mee houdt dat het oorspronkelijk aan België toegewezen bedrag naar beneden werd bijgesteld en anderzijds een nieuw hoofdstuk over de energietransitie bevat (REPowerEU).

De herziening van het aan België toegewezen bedrag heeft een statistische impact op de jaren 2021, 2022 en 2023. In de eerste twee jaren van het plan werden de ontvangsten overeenkomstig het oorspronkelijke herstelplan geregistreerd. De uitgaven in het kader van het gewijzigde plan liggen echter lager dan oorspronkelijk gepland, waardoor de geregistreerde ontvangsten werden overschat en er een positieve impact op het saldo was. Dat verschil werd in 2023 geregistreerd als een vermindering van de inkomsten uit kapitaaloverdrachten die van de Europese Commissie werden ontvangen. Deze methodologie stemt overeen met de internationale afspraken over de herstel- en veerkrachtfaciliteit.

### Registratie van uitgestelde rente op EFSF-leningen in de Maastrichtschuld

In 2012 ontving Griekenland leningen van de Europese faciliteit voor financiële stabiliteit (European Financial Stability Facility - EFSF). Volgens een besluit van de Eurogroep van eind 2012 werd de betaling van de opgebouwde rente op deze leningen uitgesteld tot 2022. Eurostat verstreekte in 2013 een advies dat stelde dat de uitgestelde rente geen deel uitmaakt van de Maastrichtschuld. De leningen verstrekt door het EFSF worden in de overheidsrekeningen omgeleid naar de overheden die de hieraan deelnemen en zich borgstellen, waaronder België, en verhogen hierdoor de Belgische overheidsschuld.

In september 2024 besliste Eurostat dat de uitgestelde rente op EFSF-leningen voortaan wel moet worden opgeteld bij de nominale waarde van leningen die onder de Maastrichtschuld vallen, overeenkomstig de bepalingen van het handboek overheidstekort en overheidsschuld (MGDD 2022, punt 8.2.2). Voor de deelnemende landen leidt dat tot een opwaartse herziening van de Maastrichtschuld, naar aanleiding van de EFSF-leningen die sinds 2012 aan Griekenland zijn verstrekt. Voor België, als leninggever/borg, is de stijging van de herziene schuldquote beperkt (0,08 % bbp voor 2023).

# Publicaties van het INR - Contactpersonen

Het Instituut voor de nationale rekeningen publiceert naast de belangrijkste aggregaten nog andere cijfers uit de nationale en regionale rekeningen. De overgrote meerderheid van de gegevens zijn beschikbaar in pdf-formaat via de link:

<https://www.nbb.be/doc/DQ/N/planningPapPub.htm>

De cijfergegevens kunnen worden opgevraagd via de interactieve databank NBB.Stat. Hieronder volgt per publicatie een korte beschrijving.

## 1. Gedetailleerde nationale rekeningen

De publicatie van de gedetailleerde nationale rekeningen verschijnt midden oktober. Zij bestaat uit gedetailleerde tabellen met de samenstelling en verdeling van het binnenlands product, de productie en inkomensvormingsrekening alsook de belangrijkste bestedingscomponenten, de sectorrekeningen, de kapitaalgoederenvoorraad en de werkgelegenheid.

## 2. Kwartaalrekeningen en eerste raming van de jaarrekeningen

De kwartaalrekeningen bevatten de eerste ramingen van de voornaamste nationale aggregaten. Zij verschijnen vier maal per jaar, 90 à 110 dagen na het verloop van het kwartaal waarop de rekeningen betrekking hebben. Samen met de resultaten van het vierde kwartaal verschijnt de eerste schatting van de jaarrekeningen, die grotendeels gebaseerd is op de kwartaalrekeningen.

In de kwartaalrekeningen, die consistent zijn met de nationale jaarrekeningen, worden de belangrijkste aggregaten uit zowel het bestedings-, inkomens- als productieoogpunt gepresenteerd. Ook de werkgelegenheid, het arbeidsvolume van de loontrekkenden en de beloning van werknemers per bedrijfstak wordt geschat.

Teneinde zo snel mogelijk cijfers betreffende het meest recente kwartaal ter beschikking te stellen, verschijnt reeds na 30 dagen een flash-raming van de bbp-groei. Deze wordt wel niet opgesplitst naar de verschillende deelcomponenten van het bbp. Een eerste raming van deze opsplitsing en van de andere aggregaten van de economie wordt 60 dagen na het einde van het kwartaal verspreid.

### 3. Rekeningen van de institutionele sectoren

De jaarrekeningen van de institutionele sectoren zijn opgenomen in de publicatie van de gedetailleerde nationale rekeningen (cf. punt 1). Midden oktober worden ze uitgebracht via de database van de Nationale Bank van België, NBB.Stat .

De complete rekeningenreeks voor de institutionele sector wordt gepubliceerd. De institutionele sectoren bestaan uit de niet-financiële vennootschappen, de financiële instellingen (en subsectoren), de overheid, de huishoudens, de IZW's t.b.v. huishoudens en het buitenland.

De kwartaalrekeningen van de institutionele sectoren worden vier maal per jaar verspreid, ongeveer 105 dagen na het einde van het kwartaal waarop zij betrekking hebben. Deze kwartaalrekeningen zijn in overeenstemming met hun jaarlijks equivalent (zie hierboven), maar zijn minder gedetailleerd. De focus ligt op de meest relevante aggregaten, in het bijzonder door middel van sleutelindicatoren en componenten. Deze rekeningen bevatten eveneens de kwartaalrekeningen van de overheid.

### 4. Rekeningen van de overheid

De kwartaalrekeningen van de overheid worden samen met de rekeningen van de institutionele sectoren verspreid (zie punt 3).

Jaarlijks worden twee ramingen van de jaarrekeningen van de overheid opgesteld, waarvan de resultaten worden gepubliceerd op de website van de Nationale Bank van België.

In de maand april volgend op het referentiejaar wordt een eerste raming gepubliceerd in de vorm van tabellen van ontvangsten en uitgaven van de overheid.

De tweede raming, die midden oktober wordt verspreid, omvat de volledige rekeningen van de overheid en haar subsectoren. Die versie bevat de gegevens die nodig zijn voor de analyse van de overheidsfinanciën en hun verhouding tot de rest van de economie. Deze rekeningen worden overgenomen in de publicatie van de gedetailleerde nationale rekeningen.

### 5. Aanbod- en gebruikstabellen

Op het einde van ieder jaar verschijnen de aanbod- en gebruikstabellen. Zij geven een beeld van de structuur van de productiekosten, van het inkomen dat wordt gegenereerd in het productieproces en van de goederen- en dienstenstromen die ofwel uit binnenlandse productie voortvloeien ofwel het resultaat zijn van in- en uitvoer.

### 6. Regionale rekeningen: aggregaten per bedrijfstak en rekening van de huishoudens

Op het einde van ieder jaar verschijnen de jaarlijkse regionale rekeningen. Zij verdelen per gewest, provincie en arrondissement meerdere variabelen uit de nationale rekeningen, waarmee ze volledig consistent zijn.

Naast de regionale bruto toegevoegde waarde en beloning van werknemers, bevat de publicatie ook de geregionaliseerde gegevens over het aantal werkzame personen, het aantal gewerkte uren en over de bruto investeringen in vaste activa. Ook de regionale cijfers met betrekking tot de rekening van de huishoudens maken deel uit van het geheel. Wat dit laatste betreft, gaat het

om de belangrijkste variabelen uit de rekening voor de bestemming van de primaire inkomens (beloning van werknemers en inkomen uit vermogen), de secundaire inkomensverdeling (belastingen, sociale bijdragen en uitkeringen en beschikbaar inkomen) en de tertiaire inkomensverdeling (netto- en brutobedragen t.e.m. de spaarquote). Naast de consumptieve bestedingen van de gezinnen worden ook de consumptieve bestedingen van de overheid en de instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens regionaal verdeeld.

## 7. Contactpersonen

Kwartaal Bbp en "flash"	<a href="mailto:quarterly.na@nbb.be">quarterly.na@nbb.be</a>	Lotte Van Mechelen	+32 2 221 47 31
Jaarrekeningen			
- bedrijfstakken	<a href="mailto:production.na@nbb.be">production.na@nbb.be</a>	Lotte Van Mechelen	+32 2 221 47 31
- bestedingen	<a href="mailto:expenditure.na@nbb.be">expenditure.na@nbb.be</a>	Lotte Van Mechelen	+32 2 221 47 31
Sectorrekeningen	<a href="mailto:sectors.na@nbb.be">sectors.na@nbb.be</a>	Odile Biernaux	+32 2 221 30 44
Rekeningen van de overheid	<a href="mailto:governmentfinance.na@nbb.be">governmentfinance.na@nbb.be</a>	Kris Van Cauter	+32 2 221 55 72
Regionale rekeningen	<a href="mailto:regional.na@nbb.be">regional.na@nbb.be</a>	Rutger Kemels	+32 2 221 35 84
Arbeidsmarkt	<a href="mailto:labour.na@nbb.be">labour.na@nbb.be</a>	Bernadette Boudry	+32 2 221 47 54
Kapitaalgoederenvoorraad	<a href="mailto:expenditure.na@nbb.be">expenditure.na@nbb.be</a>	Cédric Luppens	+32 2 221 42 88
Aanbod- en gebruikstabellen (SUT)	<a href="mailto:sut.na@nbb.be">sut.na@nbb.be</a>	Lotte Van Mechelen	+32 2 221 47 31
Satellietrekening van de IZWs	<a href="mailto:sectors.na@nbb.be">sectors.na@nbb.be</a>	Hélène Volon	+32 2 221 55 70
Verspreiding van de reeksen	<a href="mailto:nationalaccounts.na@nbb.be">nationalaccounts.na@nbb.be</a>	Kristof Segers	+32 2 221 38 70
Toezicht en coördinatie	<a href="mailto:coordination.na@nbb.be">coordination.na@nbb.be</a>	Isabelle Brumagne	+32 2 221 28 77



## Algemene opmerkingen

In een aantal tabellen zijn de totalen, ten gevolge van afrondingen, niet steeds gelijk aan de som van de rubrieken.

De website van de Nationale Bank van België bevat de [publicatiekalender](#) van de belangrijkste economische statistieken opgesteld door de Bank en het INR.

In uitvoering van de SDDS-verplichting (IMF's Special Data Dissemination Standard) zijn ook alle statistieken die deel uitmaken van de SDDS in de kalender opgenomen. Publicatiedata zijn overgenomen van de instelling die de statistiek opstelt; sommige onder hen publiceren via hun eigen verspreidingskanalen ruimere kalenders over hun statistieken dan die vermeld op de website van de Bank.





## Conventionele tekens

r	raming
v	voorlopig
-	het gegeven bestaat niet of heeft geen zin
n.	niet beschikbaar
p.m.	pro memorie
0 of 0,0	nul of minder dan de helft van de laatst in aanmerking genomen eenheid



## Lijst van afkortingen

BBP	Bruto binnenlands product
BNI	Bruto nationaal inkomen
ESR	Europees systeem van nationale en regionale rekeningen
IGDFI	Indirect gemeten diensten van financiële intermediairs
INR	Instituut voor de nationale rekeningen
IZW	Instelling zonder winstoogmerk
NACE-BEL	Belgische versie van de statistische nomenclatuur van de economische activiteiten in de Europese gemeenschappen
NBB	Nationale Bank van België
SNA	System of National Accounts
VZW	Vereniging zonder winstoogmerk



#### Bestellingen

Op de internetsite van de Nationale Bank van België, via de rubriek "[e-service](#)", kan u een gratis e-mailabonnement nemen op deze statistische publicatie. Deze wordt u dan automatisch op de publicatiedatum via e-mail toegezonden.

#### Voor meer informatie

Wie meer informatie wenst over de inhoud, de methodologie, de berekeningswijze en de bronnen kan terecht bij de dienst nationale & regionale rekeningen en conjunctuur van de Nationale Bank van België.

[nationalaccounts.na@nbb.be](mailto:nationalaccounts.na@nbb.be)

Verantwoordelijke uitgever

**Roeland Beerten**

Chef van het departement Algemene statistiek

Nationale Bank van België

Naamloze vennootschap

RPR Brussel - Ondernemingsnummer: 0203.201.340

Maatschappelijke zetel: de Berlaimontlaan 14 - BE-1000 Brussel

[www.nbb.be](http://www.nbb.be)

© Illustraties: Nationale Bank van België

Opmaak: NBB Algemene statistiek

Omslag: NBB AG - Prepress & Image

Gepubliceerd in oktober 2024